

...to kouse "rvele...
...to p...
...chle...
...ne kas...
...x mi...
...jim...
...T...
...ne...
...um...
...ry...
...Sh...
...me...
...JDI!
...VZPOMÍNKY LEGIONÁŘE
...OTAKARA HUSÁKA
...KNIHA I.
...mal...
...Ktey...
...dy...
...st...
...W...
...las...
...K...
...sto...
...K...
...ne...
...zi...
...ob...
...2...
...E
...NAKLADATELSTVÍ
...EPOCHA
...CSL
...LEGIONÁŘSKÉ
...EDICE PAMĚTI
...ČESKOSLOVENSKÉ
...OBCE LEGIONÁŘSKÉ
...to...
...no...
...pr...
...ved...
...je...
...ze...

JDI!

VZPOMÍNKY LEGIONÁŘE OTAKARA HUSÁKA

KNIHA I.

JDI!

VZPOMÍNKY LEGIONÁŘE OTAKARA HUSÁKA

KNIHA I.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Československá obec legionářská, 2017

Photos © Archiv ČsOL, Elišky Suchomelové-Husákové, Radana Láška, VÚA-VHA, 2017

Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, 2017

ISBN 978-80-7557-418-3 (pdf)

Památce matky a otce a těm, kteří pohár mého života naplnili štěstím až do kraje
– své ženě Libuši, dcerce Elišce a naší babičce

táta

„JDI,“

řekl otec –

kolikrát v životě jak kámen dopadlo až na dno mého svědomí: „J D I!“

a já poslechl.

OBSAH

Předmluva	13
Mládí	17
1885–1900	17
1900–1914	25
Část první Vojákem první světové války	41
Kolébka legií – předválečná emigrace	42
Česká družina	50
V řadách ruských bohatýrů	68
Práce v českém týlu	119
Opět v „rodné“ rotě	235
Masaryk v brigádě. odjezd do Francie	269
Zborov	269
Přílohy	327
Poznámka editora	357

Poznámka: Data po dobu pobytu v Rusku jsou podle pravoslavného kalendáře, tj. o 13 dní pozadu, odjezd z Archangělska 3. 10. 1917 do Anglie uvádím již datem 16. 10. dle nového kalendáře. Vlastní jména dobrovolníků píší někdy různě, jako: Müller-Miller, Paulů-Pavlů, Šlitr-Šritr. Docházelo k tomu při přepisování jich jmen do ruštiny nebo francouzštiny, chyby se vžily a dotyční nic proti tomu nenařadili. Často jsme ani pravé jméno neznali a také nás nezajímalo; v případě zajetí také tento omyl kryl totožnost.

Vážení čtenáři,

moje vzpomínky na tatínka, legionáře a velkého vlastence, jsou vzpomínkami malého dítěte na laskavého a usměvavého člověka. Bylo mu 63 let, když jsem se v roce 1948 jako první a jediný potomek, narodila a byl již v penzi. Měl tedy na mne čas a velmi se mi věnoval. Maminka byla zaměstnaná a živila celou rodinu, což táta jako pán ze staré školy těžce nesl. Trávili jsme spolu celé dny, chodili na procházky, do muzeí, kin a dokonce i na schůzky do kaváren. Vodil mě na hodiny baletu, do ateliérů kamarádů malířů a především na návštěvy k přátelům, kteří pak navštěvovali nás doma. Byla to skvělá a pestrá společnost lidí různých profesí, osudů a samozřejmě i tak blízkých brášků z legií. Byla mezi nimi celá řada významných osobností. Například přítel asi nejbližší gen. Václav Šidlík s rodinou, gen. Mikuláš Číla, po návratu z komunistického vězení generálové Jan Syrový a Jaroslav Fajfr. A také vdova po nacisty popraveném gen. Aloisi Eliášovi, paní Jaroslava Eliášová, a mnoho dalších mimořádných lidí.

V té době byli občany druhé kategorie, zbaveni lidských práv, žijící v chudobě a zapomnění. Velmi tím trpěli. Jejich debatám jsem ve svém věku pochopitelně nerozuměla, ale cítila jsem, že se mají velmi rádi a cítí k sobě úctu. Tato setkání samozřejmě neunikla tehdejší Státní bezpečnosti a táta byl několikrát vyslýchán v pověstné Bartolomějské ulici.

Můj otec byl výjimečný, srdečný, přátelský a skromný člověk s velkým vztahem k umění. Vzbudil ve mně zájem o literaturu, divadlo a především operu, kterou miloval. Sám byl velmi dobrý zpěvák – tenor, v mládí byl členem pěveckého spolku Hlahol. Vzpomínám si na jeho „majstrštyk“ Verdiho árii *Celeste Aida*.

Často jí zpíval ráno v koupelně. Krása!

Bohužel jsem si ho neužila, poslední dva roky života byl těžce nemocen a velice trpěl. Ještě si se mnou zatančil na mé „první prodloužené“ v Lucerně. Byl to skvělý tanečník a bylo to naposledy...

Za několik měsíců ve věku 79 let můj báječný táta zemřel. Mně bylo šestnáct let a na tolik věcí jsem se nestačila zeptat... Jeho paměti jsme četla až jako téměř dospělá, našla jsem v nich mnoho nového a pozoruhodného, stále ráda a s úctou se k nim vracím. Věřím, že tyto vzpomínky zaujmou i čtenáře a budou se jim líbit.

Jsem vděčná a moc děkuji Československé obci legionářské za vydání této knihy a velice si vážím profesionality a nadšení věnovaných tolik opomíjené historii legií, bez kterých by Československo nikdy nevzniklo. Jmenovitě R. Láškovi, T. Kykalovi, J. Charfreitagovi, M. Rakovi, M. Mojžíšovi, P. Tolarovi a E. Štréglovi.

V Praze, květen 2017

Eliška Suchomelová-Husáková

Vážení čtenáři,

nebylo mnoho těch, kteří se ocitli tak blízko dění při zrodu samostatného Československa, a jen málokterý z nich našel sílu a snad i ochotu podat osobní svědectví o dramatických letech budování státu a jeho armády. Mezi přímými aktéry i bezprostředními pozorovateli tehdejších osudových událostí patří Otakar Husák k vzácným výjimkám. Zanechal po sobě úctyhodné memoárové dílo, výjimečné jak svým obsahem, tak i literární úrovní.

První světová válka přehodila výhybku na životní dráze milionů mužů. Když konflikt propukl, Otakar Husák se pod vlivem vlasteneckého zanícení vzdal slibné kariéry v průmyslu a vyměnil ji za nejistotu dobrovolníka České družiny bojujícího za národ proti vlastnímu státu – Rakousku-Uhersku. Díky své činorodosti a schopnosti inspirovat a vést brzy vynikl nejen v boji, ale i v organizační a propagační práci pro rozrůstající se dobrovolnické vojsko. Jako důstojník bojoval v Rusku, ve Francii a jeho schopnosti a nasazení jej přivedly do okruhu vůdčích osobností odboje. Po návratu do Československa v prosinci 1918 nemělo jeho vojenské angažmá skončit, naopak, práce pro brannou moc nového státu vyplnila v příštích letech jeho život měrou vrchovatou. Nejprve vedl Vojenskou kancelář prezidenta republiky a nakonec stál rok v čele MNO. Po odchodu z ministerstva v září 1921 řevnivost ve vládních a politických kruzích nepřála jeho další kariéře ve státních službách, a tak se vrátil zpět do světa průmyslu, z něž před osmi lety vykročil na svoji obdivuhodnou vojenskou pouť.

Rozsáhlé vzpomínky, jejichž první svazek držíte v rukách, obšírně zachycují dění válečných a poválečných let strávených v československém vojsku. Generál

Husák začal vkládat první kamínky do mozaiky svých memoárů záhy po svém odchodu z armády. V tisku zveřejňoval své vzpomínky, postřehy i polemické komentáře. Vymezoval se vůči tendenčnímu a selektivnímu výkladu dějin prvního československého odboje, který vnímal jako kolektivní dílo tisíců dobrovolníků a těžce nesl, že většina z nich upadala v zapomnění, ba dokonce v nemilost. Ctil přínos každého jednotlivce, a proto ve svých textech upomínal i na ty, k nimž byla oficiální historiografie skoupá. Za jeho rozhodnutím sepsat paměti stála obava, že z obrazu československého odboje jednou vymizí jemné odstíny a detaily, pokud je nikdo nezdokumentuje. Už v polovině dvacátých let si část vzpomínek přečetl Alois Jirásek. Mistrův nadšený ohlas sice povzbudil k další práci, avšak skutečně vhodnou příležitost k dopsání a závěrečné redakci pamětí našel Otakar Husák teprve po odchodu do penze v roce 1948. Během tří let na 1399 stranách zaznamenal nejen vlastní životní peripetie, ale také množství pozoruhodných postřehů i zasvěcených komentářů jak k zásadnímu dění ve vojsku či politice, tak i k osobám, s nimiž se stýkal během svého působení. Nejen v tomto ohledu jde o ojedinělé vzpomínky, vynikají i nevšední čtivostí.

Krátce po smrti pana generála v roce 1964 věnovala jeho choť originální strojepis memoárů do Archivu Národního muzea. Dlouhá desetiletí tu ležel zapomenut, dokud jej před dvanácti lety neobjevil německý historik Martin Zückert. Z jeho prací jsem se dozvěděl o tomto jedinečném díle a v roce 2008 jsem strojepis zdigitalizoval za účelem pozdější edice. Měl jsem to potěšení několikrát navštívit dceru pana generála Husáka, paní Eliškou Suchomelovou, a pokaždé mě hluboce oslovila její úcta a oddanost, s níž pečuje o odkaz svého otce. Velmi stála o vydání otcových vzpomínek, a tak jsem upřímně rád, že se digitálních podkladů zhostila ČsOL. Pana generála by jistě potěšilo, že jeho memoáry vycházejí péčí právě této organizace. Veliký dík za vykonanou práci proto patří všem, kteří se v ČsOL zasloužili o to, aby se mimořádně cenné vzpomínky generála Otakara Husáka dostaly k co nejširšímu okruhu čtenářů. Plní mu tím jeho veliké přání, a totiž, aby se nezapomnělo... A plní i jedno skromné přání milující dcery, aby se nezapomnělo, jak vzácnou osobnost měla kdysi naše armáda a společnost ve svém středu.

*Tomáš Kykal
VHÚ Praha*

PŘEDMLUVA

100 let trvalo, nežli žeň práce našich buditelů sklízeli jich pravnukové; SVOBODU, SAMOSTATNOST! 100 let, než vzešlo semínko jich ideálu, zušlechtěné politickými, literárními, kulturními zápasy tří generací, zaseté ústy starých kantorů a cvičitelů v tělocvičnách v srdce desetitisíců, tlukoucích stejným rytmem láskou k vlasti a lidstvu.

Politické sváry domácí a jich důsledek, beznadějná malátnost, příval vítězných bitev německých za světové války, setbu ohrožovaly.

Mnohá srdce dobrovolníků – vojáků, mnohá srdce věrných občanů dotloukla, aniž zahlédla byť i jen červánky svobody v černých dnech vojenských porážek, kdy se zdálo, že Genius Národa opět podlehne, tentokrátě snad navždy. Ale žil a bude žít v inkarnaci svých občanů; je v nich Nesmrtelný.

Vzpomínky na tyto prosté občany, hochy, muže a ženy kladu zbožně na oltář svých vzpomínek. Žijí v nich, dokud papír se nerozpadne, zapadlá v suti Zapomenutí a často nevděku jména mnohých lidí. V rozhovorech s řídoucím kroužkem přátel často na ně myslíme; končívají naléhavým přáním, napiš to, co víš, a zachovej paměti klidným a kritickým dobám budoucím.

Našel jsem při pořádání svých poznámek a papírů zachráněných v době německé okupace tento dopis mistra Jiráska:

V Praze 14. ledna 1925

Pane generále!

Jsem Vám velmi vděčen, že jste mi popřál, abych si přečetl části Vašich „Pamětí“. Opakuji, co jsem mohl Vám za posledního našeho setkání povědět, že mne vše, co jste

napsal, velmi zajímalo. Zajímalo mne svým obsahem i způsobem Vašeho podání, Vaším nazíráním, Vašimi úsudky a zprávami o začátcích našeho vojska revolučního doloženými také listinnými doklady. Leccos jsem před tím jinak viděl, jinak si představoval. Vaše vyprávění to ono mně opravilo, v ostřejším světle uvedlo, jmenovitě o začátcích našeho vojska.

Trpký je Váš úvod, trpká je pravda o rozchodu legií a o nynějších poměrech. Jednoho lituji: že není celých Vašich Pamětí, a jedno jsem nerad četl, ne v pamětech ale ve Vašem listu, že nemáte dosti času na další psaní vzpomínek a že nemáte zkušeností v psaní knížky. Ale to nevadí. Co jste napsal, je svěže, živě a osobitě psáno. Tedy Vaše výmluva neplatí. Pište, pane generále, neodkládejte. Bude to vzácný příspěvek k dějinám našich legií a jejich bojů slavných.

V upřímné úctě vždy oddaný

Alois Jirásek

Nyní, kdy konečně můj život člověka stal se klidným, po přečtení dopisu duševního otce Legií uvědomil jsem si, že mám povinnost k těm, jichž roty, pluky a houfy občanské odešly a stále odchází do Velkého Neznáma. Jen pro jejich památku píši tyto řádky. Nechť je nikdo nečte, kdo nevěří, že láska k vlasti nevyplučuje lásku k bližnímu; že ideály všech odstínů, křesťanství a socialismu nejsou jedno a totéž.

* * *

V třiceti létech uplynulých od konce první války často jsem rozprávěl, přednášel, psal o Legiích a i polemisoval s míněním jiných; mám z té doby mnoho poznámek, které se na štěstí přes německou okupaci, dík statečnosti lidí mi blízkých, zachovaly. S postupem času jsem si uvědomoval, jak klidněji, kritičtěji se dívám na jednání mnohých lidí. Jsem rád, že konečnou versi těchto vzpomínek píši nyní, ve věku 63 let; nejsem zcela bez praxe, již jako mladý student psával jsem články do novin a časopisů, uveřejňoval překlady a později při nejrůznějších příležitostech předmluvy k legionářským knížkám a projevy. Častými rozhovory v kroužcích starých brášků, četbou legionářské literatury a různých pamětí, osvěžoval a kontroloval svoji paměť. Nevím, kolik ze čtenářů těchto řádek alespoň něco z legionářské literatury zná. Je v ní několik knih velké ceny dokumentární; objektivně a otevřeně píši o sporech, které byly předmětem bratrovražedných bojů;

byly to ale spory o způsob práce, ne o Ideu. Jinak i nejznámější knihy beletristické o legiích zdaleka nevystihují to, co BRATRSTVÍ bylo. Přál bych si, aby některá díla dokumentární alespoň několik čtenářů mých řádek si přečetlo a poznali názory a přesvědčení jiných.

MLÁDÍ

1885–1900

Na přelomu století byl Nymburk městem, které ve své úpravnosti a pokrokovosti obyvatelstva při svých asi 8.000 obyvatelích nebylo na posledním místě v řadě českých měst. Rád vzpomínám širokého Labe s jeho jezem pod Rybárnou; zde vkročila z Prahy prchající Eliška Přemyslovna v průvodu převozníků do svého věnného města, pevně hrazeného dvojím pásem hradeb. Romantický ostrov, vysoká kostelní věž, hlídající nepřehlednou rovinu. Žádné hory, lesy a moře čiporama velkoměst nepřekonalý toto prvenství v mém hodnocení přírodních krás. Klid a mohutnost zasněné roviny, tichá řeka, oceán klasů, miliardy svítících krystalků sněhu. To vše přechází do krve a mozku. To je skromná krása a podstata života Slovanů.

Můj otec Stanislav pocházel z Německého Brodu (dnes Havlíčkova). Předkové, zjištění až do třicetileté války, byli mlynáři. Po svém návratu po první světové válce 1918 dostal jsem rodinnou bibli z r. 1612 s erbem svobodného mlynáře Václava Husáka. Otec mi vyprávěl, že v rodině se udržuje, že kdysi jeden z předků byl členem královského poselstva do polského Krakova.

Byl z velké rodiny: 7 bratří. Někteří z nich studovali na slavném německobrodském gymnasiu.

I můj otec tam začal; v té době stavěla se severozápadní dráha. Vstoupil do její služby a dotáhl to až na vrchního revidenta, což u německé společnosti byla tenkrát velká kariéra. Sloužil asi 8 let v Děčíně. S Čechy se vytloukaly

nejhorší služby, zvláště noční. Opotřebovaný souchotinář byl přeložen do Nymburka, velké stanice a důležité křižovatky. Jako pokladník se tam oženil. Rodiče mé matky Elišky nechtěli mu ji, souchotináři, dáti. A on měl pak čtyři syny: Jaromíra, zemřel v 64 letech, druhý já, Otakar, třetí Ing. Stanislav, čtvrtý Jindřich, zemřel v 18 letech jako student.

Matka Eliška pocházela ze starého měšťanského rodu nymburských Dlabáčů, který se též dá sledovati do zničení matrik v třicetileté válce. Byli to sedláci a řezníci z města i okolních vesnic; rod jde až na Mladoboleslavsko. Byl jsem v blízkém krevním příbuzenství s kancléřem Šámalem, kterému jsme říkali jako děti strýčku. Také známý primátor Prahy Dr. Tomáš Černý byl vzdáleným strýčkem z matčiny strany. V dobách napoleonských válek žil první náš kulturní historik Dlabáč. V obou rodech, otce i matky, ani stopa nečeské krve.

Matka měla dvě mladší sestry a bratra. Mladší Marie se vdala za Otakara Uhra, nájemce velkostatku Kamenné Zboží, později Selce u Prahy a nakonec Červeného Dvora pod Olšany. Prostřední Bedřiška vstoupila do kláštera Šedých sester v Praze; byla nejhledanější ošetřovatelkou v nemocných rodinách místodržitele Thuna, Harrachů, Kinských atd. Výbavou těchto dvou dcer dědeček, který po předčasném úmrtí babičky nehospodařil skvěle, zchudl úplně. Žil do smrti u mé matky, která byla duší a páteří celé rodiny. Živě se pamatuji na maloměstské klepy. S pohrdáním se mluvilo o měšťanské dcerce, která si vzala „nějakého eisenboňáka“. A ta klidně prodala zbytek polí, rodný dům na Zálabí, koupila malý byt v Eliščině třídě, platila hypotéky, vzala si podnájemníky, na všechny prala, uklízela, vařila, spravovala, chodila ke kašně se štoudví na zádech pro vodu se služkama. Měla čtyři kluky, nikdy nestonala a celý den krásně zpívala. A při tom ještě přečetla Šmilovského, Třebízského, Jiráska. Nevynechala jediného představení, ať již ochotnického Háčka, nebo kočovné divadelní společnosti.

V roce 1920 Nymburáci, hlavně železniční dílny, jí vystrojili královský pohřeb, jako hrdince práce. Takový Nymburk neviděl a nevidí.

Své strýce jsem nikdy nepoznal. Na návštěvy nebylo peněz. Nejstarší byl známým lékárníkem v Semilech, vrstevník a přítel Riegrův. Druhý byl lékárníkem bulharské armády. Třetí vrchním policejním komisařem v Praze. Dva žili ve Vídni. O ostatních nic nevím. Otec vyprávěl, že v této generaci je as 49 synů a jen dvě neb tři dcery. Celé své mládí jsem žil až do tanečních hodin ve dvaceti letech výhradně mezi kluky. Ani s jejich sestrami jsem se nestýkal, ale tajně jsem jim záviděl, vždy jsem si přál mít sestru.

U pražského strýce jsem byl několikrát. Měl syna medika, který se marně pokoušel strašiti mě kostlivcem, stojícím za dveřmi. Při otevření smekal klobouk. Bratranec jako chirurg vinohradské nemocnice se řízl a na otravu zemřel. I krasavice sestřenice, nadaná malířka, zemřela mláda.

Z matčiny strany mimo sester jsem znal jejího bratra Václava. Měl na náměstí pěknou drogerii a vedl velký dům. Strýcův karban zruinoval dědečka, maminka prodejem zbytků majetku zachránila čest rodiny a zchudli jsme docela. Strýc, teta a dva synové se odstěhovali do Vídně a tam zapadli. Jeden bratranec v letech kol 1903 hrál v Praze za vídeňskou Cricetu levé křídlo.

Teta Uhrova měla dva syny. Jeden jako jednoročák kavalerie v Pardubicích žil vesele a záhy na souchotiny zemřel. Druhý byl jako letec rakouské armády na italské frontě v předposlední den války sestřelen.

Z matčiny strany jsem měl několik hodných tet, zvláště Červinkovu. Pak příbuzné rodiny: Brzorádovi, Novotné, Mašínové, z nichž neblahá, rozvedená Draga zemřela v Bělehradě roku 1903.

Narodil jsem se 23. dubna 1885 jako slaboučké, stále nemocné dítě, o kterém se pochybovalo. Mám paměť jako gramofonová deska; pamatuji, jak matka s tetou, pozdější jeptiškou, o mne bojovaly. Slyšel jsem v mrákotách slova: „Snad vydrží jen do rána.“ Já vydržel. Ostatní udělalo slunce, Labe, vzduch, Sokol, sport a vojna. A dodnes držím pero v ruce. Z mateřské školky nosil jsem odměny, barevné papírky, tetě jeptišce. Ta byla na mne náramně hrdá a přála si jenom, abychom se starším bratrem ministrovali. To ale dopadlo špatně. Při krejčovské zkoušce komží vyběhli jsme na ulici pochlubiti se klukům. Ti čekali na ulici. Zасыпали nás sněhovými koulemi, máčenými ve vodě. Rvačka. Doma výprask a bylo po parádě. Později jsem alespoň šlapal měchy varhan ve školní kapli.

Jednou z prvních starostí otce bylo, abychom uměli plavat. Přirozeně, děti od vody, stále na Labi. Plavali jsme všichni jako ryby. Nymburská plovárna. V mých představách není krásnější. Třikrát jsem se topil, ale vždycky v tom byla nějaká rošťčina kamarádů. Stále slyším matku: „Kluci, jestli se mi utopíte, tak nechodte domů!“ Jednou mne přejel malý vozík, tažený řeznickými psy. Jindy zase jsem byl zasypán obilím převrhnutého žebříňáku. Probuzení bylo v kuchyni na kanapi s dodatkem troubele dlouhé otcovy dýmky, když nebyla právě po ruce rákoska. Celé prázdniny byli jsme v plavkách na Labi; jen dopoledne v neděli jsme oblékali do kostela kalhoty a košili. Pohár klukovských radostí jsme vypili do dna.